

Adroddiad y Pennaeth Cyfathrebu a Chynnwys Cwsmeriaid

Pwyllgor Cydraddoldeb - 27 Awst 2014

CYNLLUN IAITH GYMRAEG

ADRODDIAD MONITRO BLYNYDDOL DRAFFT 2013-14

Diben:	Cymeradwyo Adroddiad Monitro Blynyddol Cynllun Iaith Gymraeg 2013-14.
Fframwaith Polisi:	Deddf yr Iaith Gymraeg 1993 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 Cynllun Iaith Gymraeg Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2012 – 2016
Rheswm dros y penderfyniad:	Mae'n ofynnol i'r cyngor gyflawni adolygiad blynyddol o'r broses rhoi'r Cynllun Iaith Gymraeg ar waith a chyflwyno adroddiad i Fwrdd yr Iaith Gymraeg a'i gyhoeddi.
Ymgynghoriad:	Cyfreithiol, Cyllid; Mynediad i Wasanaethau; Pwyllgor Cydraddoldebau
Argymhelliad (Argymhellion):	Argymhellir i'r Pwyllgor Cydraddoldeb: <ul style="list-style-type: none"> • Ystyried Adroddiad Monitro Blynyddol y Cynllun Iaith Gymraeg 2013-14..
Awdur yr Adroddiad:	Euros Owen/Phil Couch
Swyddog Cyllid:	Carl Billingsley
Swyddog Cyfreithiol:	Tracey Meredith
Swyddog Mynediad i Wasanaethau:	Sherill Hopkins

1.0 Cyflwyniad

- 1.1 Mae'n ofynnol gan Gomisiynydd y Gymraeg bod adroddiad ar y broses o roi'r Cynllun Iaith Gymraeg ar waith yn cael ei gyflawni bob blwyddyn ac mae'n cynnwys monitro chwe dangosydd perfformiad yr Iaith Gymraeg.
- 1.2 Fel mewn sawl rhan o Gymru, mae proffil yr iaith yn Ninas a Sir Abertawe wedi newid dros y degawd diwethaf. Yn ôl Cyfrifiad 2011, mae 11.4% (26,332) o boblogaeth Dinas a Sir Abertawe yn siarad Cymraeg (gyda 19.3% yn meddu ar fwy nag un sgil ieithyddol). Mae hyn yn cynrychioli gostyngiad o 1.6% ers Cyfrifiad 2001 a oedd ychydig yn llai na chyfartaledd Cymru (1.9%). Gan fod Abertawe yn ganolfan economaidd a manwerthu ar gyfer de-orllewin Cymru, mae'n bwysig nodi bod oddeutu traean o'r holl siaradwyr Cymraeg yn byw yn y rhanbarth.

2.0 Adroddiad Monitro ar gyfer 2013/14

- 2.1 Atodir yr adroddiad drafft fel Atodiad A ac mae'n cynnwys y flwyddyn hyd at fis Mawrth 2014.
- 2.2 Mae'n ofynnol gan Gomisiynydd y Gymraeg bod yr adroddiad monitro'n cynnwys y meysydd canlynol:

2.2.1 **Cydymffurfio â'r Cynllun Iaith Gymraeg**

- § Mae'r cynllun gweithredu'n rhoi'r diweddaraf am y cynnydd a wnaed dros y flwyddyn ddiwethaf gydag adroddiad ar bob targed fel y mae'n ofynnol gan Gomisiynydd y Gymraeg, ac eglurhad pan na fydd targed wedi'i gyflawni. Mae'r wybodaeth hon ar gael yn Rhan 6 ac Atodiad 1 yr adroddiad monitro.
- § Ceir cynnydd o hyd ar draws y rhan fwyaf o gamau gweithredu. Mae meysydd allweddol a ddatblygwyd dros y flwyddyn yn cynnwys, fel enghraifft:
- Ymateb i'r Ymchwiliad drafft i Safonau'r Iaith Gymraeg
  - Dadansoddiad pellach o sgiliau iaith Gymraeg o'r arolwg proffil staff
  - Rhoi cynllun gweithredu blwyddyn gyntaf cyflwyno Mwy na Geiriau (Fframwaith Strategol ar gyfer Gwasanaethau yn y Gymraeg mewn lechyd, y Gwasanaethau Cymdeithasol a Gofal Cymdeithasol) ar waith.

2.2.2 **Gwasanaethau Rheng Flaen**

Ymdrinnir â sgiliau ieithyddol mewn derbynfydd a chanolfannau cyswllt yn adran 7:

- Cyflawnwyd darpariaeth Gymraeg yn y Ganolfan Gyswllt yn bennaf drwy recriwtio aelod o staff dwyieithog ym mis Hydref 2011.
- Mae peth gwaith eleni wedi canolbwyntio ar Ganolfan Alwadau'r Amgylchedd a derbyniadau'r Gwasanaethau Cymdeithasol ar gyfer y Gwasanaethau i Oedolion.

2.2.3 **Rheoli a gweinyddu'r Cynllun**

Mae adran 8 yr adroddiad yn ymdrin â:

- Contractau - mae gofynion o ran yr iaith Gymraeg mewn contractau yn cynnwys enghraifft o'r nifer o staff sy'n siarad Cymraeg a gyflogir gan rhai darparwyr gofal cartref wedi'u comisiynu gan y gwasanaethau cymdeithasol
- Trefniadau llywodraethu a chraffu mewnol ar gyfer y cynllun, gan gynnwys gwaith y Pwyllgor Cydraddoldeb:
  - roedd cyfarfodydd yn ystod 2013 yn canolbwyntio ar ymweliadau a chyflwyniadau adrannol i roi'r diweddaraf ar gynnydd yn yr amcanion cydraddoldeb gwasanaethau o ran y Cynllun Iaith Gymraeg.
  - ystyriodd y pwyllgor Adroddiad Monitro Blynyddol Cynllun Iaith Gymraeg 2012-13 hefyd.
- Cynlluniau busnes a lle y maent yn cysylltu â'r cynllun drwy'r cynllun gweithredu, gan gynnwys y trefniadau ar gyfer rhoi Mwy na Geiriau ar waith yn y Gwasanaethau Cymdeithasol.
- Cwynion – cafwyd 5 mewn perthynas â'r Gymraeg
- Cynnwys y wefan ac amlinelliad o'r trefniadau ar gyfer fersiwn newydd gwefan y cyngor.

2.2.4 Sgiliau Iaith Gymraeg

Mae Adran 9 ac Atodiad 6 o'r adroddiad yn ymwneud â:

- Dadansoddiad pellach o'r arolwg a gynhaliwyd ar ddiwedd 2013 sy'n dangos, er enghraifft, y canlynol:
  - yn y Gwasanaethau Corfforaethol, roedd 10.6% o'r rhai a ymatebodd yn siarad Cymraeg
  - Cyfarwyddiaeth Pobl: yn yr adran Addysg a'r Gwasanaethau Cymdeithasol roedd bron 4% a 7.6% yn eu tro o'r rhai a ymatebodd yn siarad Cymraeg
  - Cyfarwyddiaeth Lleuedd: roedd 10% o'r rhai a ymatebodd yn siarad Cymraeg
- Buddsoddiad mewn hyfforddiant iaith Gymraeg - mae'r adran hon yn cynnwys manylion cwrs cychwynnol undydd "Cwrs Graenus" (cwrs gwella) a dreialwyd gyda staff y Gwasanaethau Cymdeithasol.
- Darpariaeth hyfforddiant ymwybyddiaeth o iaith gyda gwybodaeth am ein cyrsiau e-Ddysgu.

2.2.5 Prif-ffrydio'r iaith Gymraeg

Mae adran 10 yn ymwneud â:

- Threfniadau i asesu effaith polisïau ar yr iaith Gymraeg drwy ein proses Asesiad Effaith Cydraddoldeb sydd wedi'i hadolygu i gynnwys cwestiwn ychwanegol ac arweiniad sy'n ymwneud â'r iaith Gymraeg ac amlinelliad o roi protocol Cydraddoldeb a Chynnwys ar waith mewn adroddiadau.
- Gwybodaeth am gamau gweithredu i hyrwyddo defnydd ehangach o'r Gymraeg gan gynnwys gwaith ar yr ymchwiliad Safonau a'r CLG gyda Menter Iaith Abertawe (Atodiad 3 o'r Adroddiad Monitro).

2.2.6 Dadansoddi Perfformiad

Mae'r canlynol yn ddadansoddiad o'n perfformiad a amlinellwyd yn Adran 11 o'r adroddiad monitro:

i) esboniad byr o'r cynnydd o ran y blaenoriaethau a nodwyd ar gyfer 2013/14:

- Gwaith gyda meysydd gwasanaeth i fodloni gofynion DFIG1 o ran monitro sampl o gontractau i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'r Cynllun: *Peth gwaith cychwynnol wedi'i gyflawni yn y Gwasanaethau Cymdeithasol - bydd angen mwy o waith dilynol yn y maes hwn yn 2014/15.*
- Gweithio gyda derbynfeydd mewn meysydd gwasanaeth penodol i asesu gofynion o ran DFIG2: *Cyflawnwyd gwaith gyda rhai meysydd gwasanaeth yn Adran 7 a bydd angen mwy o waith dilynol yn 2014/15.*
- Cwblhau a chyhoeddi'r Fframwaith Sgiliau Ieithyddol ar ôl dadansoddi'r proffil staff ymhellach i gynnwys mesurau i fynd i'r afael â DFIG 3 (hyfforddiant) a DFIG4 (hyfforddiant ymwybyddiaeth o iaith): *Rhannau o'r Fframwaith Sgiliau Ieithyddol arfaethedig sy'n ymdrin â'r broses ddynodi y cytunwyd arnynt mewn egwyddor a'u cymhwyso mewn achosion penodol. Caiff gweddill y fframwaith ei adolygu pan fydd y safonau'n hysbys. Bydd angen mwy o waith dilynol yn 2014/15 o ran y meysydd sy'n ymwneud â rhoi'r broses ddynodi ar waith.*

- Dadansoddiad pellach o broffil y gweithlu a'r archwiliad sgiliau iaith i fynd i'r afael â CIG15 o ran sgiliau iaith Gymraeg yn y gweithlu gan ddefnyddio'r data sydd ar gael i nodi diffygion posib mewn darpariaeth: *Cyflawnwyd gwaith fel a nodwyd yn adran 9 ac Atodiad 6 - bydd angen mwy o waith dilynol yn y maes hwn yn 2014/15.*
- Cefnogi rhoi'r cynllun Mwy na Geiriau ar waith yn y Gwasanaethau Cymdeithasol gan gynnwys Cynnig Actif fel model i'w ddefnyddio mewn meysydd gwasanaeth eraill o bosib: *Cefnogwyd blwyddyn gyntaf rhoi'r cynllun ar waith - gweler Atodiad 4 am adroddiad y cynllun gweithredu - bydd y gwaith hwn yn parhau yn 2014/15.*
- Rhoi adolygiad o'r iaith Gymraeg ar waith yn y broses AEC: *Mae proses adolygedig yr AEC wedi'i threialu a'i chwblhau (Atodiad 5).*
- Mwy o waith ar y cynllun gweithredu o ran canlyniadau a nodi meysydd arfer da: *Bydd angen mwy o waith dilynol yn y maes hwn yn 2014/15*
- Gwaith ar y safonau pan gânt eu cyhoeddi gan Weinidog Llywodraeth Cymru: *Adroddiad yr Ymchwiliad Safonau wedi'i gwblhau ac ar gyfer 2014/15, bydd angen cyflawni gwaith i fodloni'r safonau pan benderfynir arno.*
- Amlinellu gwaith i fonitro ansawdd gwasanaethau Gymraeg: *Wedi'u nodi ym mharagraff c) yr adroddiad.*

ii). Mae'r blaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn hon yn parhau fel y nodwyd uchod ac yn ogystal:

- gwella'r gefnogaeth iaith Gymraeg sydd ar gael ar Staffnet.
- yr angen i ddatblygu pecyn o gefnogaeth ffurfiol ac anffurfiol er mwyn i staff sy'n siarad Gymraeg gyflwyno gwasanaethau'n ddwyieithog.

iii). Risg a her allweddol yw lleihau adnoddau a chyfyngiadau ariannol a wynebwr gan yr holl awdurdodau lleol nawr ac yn y blynyddoedd i ddod.

b). mae enghreifftiau o arfer perthnasol yn cynnwys:

- Diwylliant a Thwristiaeth:
  - partneriaeth gwasanaeth 5 x 60 gyda'r Urdd
  - Arddangosfa Fforwm Iaith Abertawe a gynhaliwyd yn y Llyfrgell Ganolog ym mis Mawrth
  - Dathliad canmlwyddiant Seren Gomer yn y Llyfrgell
- Tai a Diogelu'r Cyhoedd:
  - hyrwyddo digwyddiadau cyfnewid Cymraeg Gartref yn y Ganolfan Ddinesig gyda dau aelod staff sy'n siarad Gymraeg ar gael.
  - monitro ceisiadau am wasanaeth iaith Gymraeg wyneb yn wyneb a thros y ffôn bob chwarter
- Addysg:
  - Mae perfformiad yn y Gymraeg Ail Iaith yn gwella ar draws pob cyfnod allweddol
- Gwasanaethau Cymdeithasol:
  - rhoi blwyddyn gyntaf Cynllun Gweithredu Mwy na Geiriau ar waith sydd wedi cynnwys, er enghraifft, data dadansoddiad o'r iaith Gymraeg yn y gymuned a chyfarfod cynnwys gyda staff.

c). monitro ansawdd gwasanaethau Cymraeg a/neu arolygon defnyddwyr gwasanaeth - mae'r adran hon yn amlinellu'r gwaith a wnaed yn 2013/14.

3.0 Goblygiadau Cydraddoldeb a Chynnwys

- 3.1. Mae'r adroddiad hwn wedi'i lunio'n unol â Chynllun Gweithredu'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb ar gyfer ein Cynllun Iaith Gymraeg i fonitro perfformiad a chyflwyno tystiolaeth o gydymffurfio â'r Cynllun Iaith Gymraeg cytunedig i Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg.
- 3.2. Caiff unrhyw faterion a amlygir yng Nghynllun Gweithredu'r cynllun neu yn yr adroddiad eu datblygu drwy fentrau penodol a gyflawnir gan adrannau unigol ac yn destun eu sgrinio AEC eu hunain. O ganlyniad, nid oes angen adroddiad AEC pellach.

4.0 Goblygiadau Ariannol

- 4.1 Ni fydd unrhyw oblygiadau ariannol o gymeradwyo'r adroddiad hwn.

5.0 Goblygiadau Cyfreithiol

- 5.1 Mae Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 yn darparu ar gyfer disodli Cynlluniau Iaith Gymraeg cyrff unigol gan safonau cenedlaethol. Nes bod safonau o'r fath yn cael eu rhoi ar waith, mae Comisiynydd y Gymraeg wedi cyhoeddi y bydd y system o Gynlluniau Iaith Gymraeg ac adroddiadau blynyddol, a sefydlwyd o ganlyniad i Ddeddf yr Iaith Gymraeg 1993, yn parhau i gael ei gweithredu. Bydd rhaid i Adroddiad Monitro Blynyddol y Cynllun Iaith Gymraeg 2012-2013 gael ei gyhoeddi a'i gyflwyno i Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg yn unol â'r gofynion hyn.

Atodiadau:

Atodiad A: Adroddiad Monitro Blynyddol drafft y Cynllun Iaith Gymraeg 2013-14